

İQLİM DƏYİŞKƏNLIYI, XÜSUSILƏ DƏ İNKİŞAF EDƏN ÖLKƏLƏRİN UŞAQLARINDA, XƏSTƏLİKLƏRİN İNKİŞAF RİSKİNİ ARTIRIR.

İqlim dəyişkənliyi ilə bağlı xəstəliklərin 85%-dən çoxu inkişaf edən ölkələrin uşaqlarının payına düşür. Uşaqlar daşqınlar və ekstremal temperatur nəticəsində zədə və ölüm, havanın çirklənməsi ilə həddən artıq yayılmış astma və respirator xəstəliklər, eləcə də iqlim dəyişkənliyi ilə bağlı diareya, malyariya və qida çatışmazlığı təhlükəsi altında qalırlar.

HƏR İL DÜNYADA 15 YAŞADƏK YÜZ MİNLƏRLƏ UŞAQ BİLMƏDƏN ZƏHƏRLİ MADDƏLƏRİ QƏBUL EDİR VƏ ONLARDAN TƏXMINƏN 35 000-İ ÖLÜR.

Bir çox hallarda yanacaq, pestisidlər, dərmanlar və toksik qida məhsulları zəhərlənməyə səbəb olur. Bu məhsulların uşaqlar üçün təhlükəsiz qablaşdırılması, görünməz və əlçatmaz yerlərdə saxlanması uşaqların həyatını xilas edə bilər.

UŞAQLARDA XƏRÇƏNG XƏSTƏLIYININ YARANMASINA ƏTRAF MÜHİT AMİLLƏRİ TƏSİR EDİR.

Uşaqlarda xərcəng xəstəliyinin yaranma səbəbləri dəqiq bilinməsə də, bunlara ətraf mühit amillərindən şüalanma, tütün, ikincili tütün tüstüsü ilə nəfəsalma, aflatoksinlər, ultrabənövşəyi şüalar və bəzi pestisidlərin aid olması artıq məlumdur.

*Sağlam ətraf mühit
uşaqları qoruyur!*

Buklet "Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı"nın icrası üzrə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Tədbirlər Planına uyğun olaraq İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi tərəfindən hazırlanmış və çap edilmişdir. Bukletdə dərc olunanlar Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatlarına əsaslanır.

Bakı, AZ1122, Zərdabi küç., 96
Tel: 431-12-72, Faks: 430-52-85
office@isim.az www.isim.az

*Ətraf mühit,
və uşaqlar*

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ KONSTITUSİYASI (çıxarış)

Madde 39. Sağlam ətraf mühitdə yaşamaq hüququ
1. Hər kəsin sağlam ətraf mühitdə yaşamaq hüququ vardır.

Bütün uşaqların normal böyüməsi, inkişafı və sağlamlığı üçün sağlam və təhlükəsiz ətraf mühitinin olması zəruridir.

Dünya üzrə beş yaşadək uşaqlar arasında hər il baş verən 9 milyon ölüm halınının 1/3-i ətraf mühitə aid səbəblərlə əlaqəlidir. Ətraf mühit amilləri ilə bağlı risk faktorları əksər hallarda qarşılıqlı təsir göstərir, onların nəticələri isə əlverişsiz sosial-iqtisadi vəziyyət, xüsusilə münafişələr, yoxsulluq və qida çatışmazlığı şəraitində daha da ağırlaşır.

ƏTRAF MÜHİT FAKTORLARI HƏR İL DÜNYADA DİAREYADAN ÖLƏN 1,5 MİLYON UŞAĞIN 88%-NİN ÖLÜMÜNƏ SƏBƏB OLUR.

Diareya mahiyyətə beş yaşadək uşaqlar arasında ölümün ikinci əsas səbəbidir. Demək olar ki, dünyada hər beş ölüm halından biri diareya nəticəsində baş verir. Bu halların təxminən 88%-i suyun lazımi sanitariya standartlarına uyğun olmaması və gigiyena normalarına riayət edilməməsindən irəli gəlir. İcməli suyun təmizlənməsi və təhlükəsiz saxlanması, eləcə də əllərin yuyulması diareyanın qarşısının alınmasına imkan verir. Erkən yaşlı uşaqlarda isə bu problemin qarşısının alınmasına yalnız ana südü ilə qidalanma da kömək edir.

İNKİŞAF EDƏN DÖLÜN SINİR SİSTEMİNƏ CİVƏ TOKSİK TƏSİR GÖSTƏRİR.

Dölün, yenidoğulmuşun və ya uşağın inkişafda olan sinir sistemi daha həssas olduğundan, onlar civənin təsirinə xüsusilə məruz qalırlar. Reproduktiv yaşda olan qadınların və uşaqların qida rasionuna tərkibində civə ola bilən iri yırtıcı yağsız balıqların daxil edilməsi məsləhət görülmür. Uşaqlar bəzi təmizləyici diş tozlarının və bitki xammalından hazırlanan dərman preparatlarının istifadəsi zamanı da onların tərkibində olan civənin təsirinə məruz qala bilərlər.

UŞAQLAR ARASINDA BRONXİAL ASTMA XƏSTƏLİYİ GENİŞ YAYILIR.

Bronxial astma uşaqlar arasında ən geniş yayılmış xronik xəstəlikdir və buna bütün ölkələrdə rast gəlinir. Bu xəstəliyin inkişafına ətraf mühitin aşağıdakı amilləri təkan verir: ev tozu gənələri, ikincili tütün tüstüsü ilə nəfəsalma, kif və gül tozcuqları. Astmaya lazımi diaqnostika və müalicə vasitələri ilə, eləcə də xəstəliyə səbəb olan ətraf mühitin təkanverici amillərinin təsirini azaltmaqla nəzarət etmək mümkündür.

DÜNYANIN BİR SIRA İNKİŞAF EDƏN REGIONLARINDA UŞAQLARIN 1/3-DƏN ÇOXU QURĞUŞUNUN YÜKSƏK SƏVIYYƏLƏRİNİN TƏSİRİNƏ MƏRUZ QALIR.

Qurğuşunla zəhərlənmə uşaqlarda beyinin inkişafına təsir göstərə bilər. Belə zəhərlənmə uşaqların davranışında və təhsilində problemlərin yaranması, gələcəkdə isə onlarda ürək-damar xəstəliklərinin inkişafı riskini artırır. Artıq bir çox ölkələr benzinin tərkibində qurğuşundan istifadə etməzlər, lakin uşaqlar hələ də metallurgiya kombinatlarında, qurğuşun tərkibli boyalarda, tullantıların emalında, kosmetikada, bitki xammalından hazırlanmış dərmanlarda və digər mənbələrdə mövcud olan qurğuşunun təsirinə məruz qalırlar.

PESTİSIDLƏRLƏ KƏSKİN ZƏHƏRLƏNMƏ UŞAQLARIN HƏYATI ÜÇÜN TƏHLÜKƏLİ OLA BİLƏR.

Pestisidlərin təhlükəli istifadəsi, saxlanması və utilizasiyası kəskin zəhərlənmələrə səbəb ola bilər. Pestisidlərin az konsentrasiyada xronik təsiri uşaqlarda nevroloji, reproduktiv və başqa fəsadların inkişafına səbəb ola, həmçinin onların inkişafına təsir göstərə bilər. Belə təsir uşaq bağçalarında, ev və məktəblərdə pestisidlərdən istifadə, kənd təsərrüfatında pestisidlərdən təhlükəsiz istifadə edilməmə və ya qida məhsullarının və icməli suyun pestisidlərlə çirklənməsi zamanı baş verə bilər.

QAPALI YERLƏRDƏ HAVANIN ÇİRKLƏNMƏSİ HƏR İL DÜNYADA KƏSKİN RESPIRATOR İNFEKSİYALAR NƏTİCƏSİNDƏ BAŞ VERƏN 2 MİLYON UŞAQ ÖLÜMÜNÜN YARISINA SƏBƏB OLUR.

Kəskin respirator infeksiyalar, xüsusilə də pnevmoniya, erkən yaşlı uşaqlar arasında ölüm hallarının əsas səbəbidir. Bu ölüm hallarının təxminən yarısı qapalı yerlərdə bərk yanacağın yanması nəticəsində əmələ gələn tüstüdən baş verir. Ətrafa yayılan (ikincili) tütün tüstüsü ilə nəfəsalma daha bir əhəmiyyətli risk amilidir. İnkişaf edən ölkələrdə uşaqlar pis yaşayış şəraiti ilə bağlı xüsusi riskə məruz qalırlar.

